

DOSLOV

Účelem této studie nebylo dokázat, že Hazlitt je velikým nebo snad i největším anglickým kritikem, nýbrž osvětliti jeho kritickou metodu a praxi v oboru kritiky literární a najíti její theoretické zdůvodnění. Pokud bylo účelu dosaženo, musí posoudit čtenář sám. Je však zvykem uzavíratí podobné práce jakousi sumární rekapitulací, a ačkoliv jsem přesvědčen, že není nic podstatného nebo nového, co bych nebyl uvedl v práci samé a co by bylo proto třeba na tomto místě doplnit, nechci se odchylovat od tradice, kterou pokládám podobně jako kritik, o němž má studie pojednává, za věc dobrou a nehodnou zavržení. Budu však stručný.

Že byl Hazlitt kritik vynikající nad průměr, dokazuje již to, že obstál v kritické soutěži s jinými uznávanými kritiky své doby velmi čestně před soudem budoucnosti. Jeho úsudek byl vždy nejen originální a upřímný, ale opíral se o přirozený vkus, uměleckou vnímavost a zdravý rozumový soud. Vlastní umělecké nadání a důkladné studium filosofie poskytlo jeho literární kritice theoretickou základnu, která chyběla mnoha jiným kritikům. Mezi jeho estetickou teorií a kritickou praxí není zásadního rozporu.

Nesouhlasím s těmi, kteří vidí v Hazlittovi bytost rozpolcenou, jejíž tragika záleží v neslučitelnosti a věčném sporu chladného rozumu a vznětlivého citu. Naopak, Hazlitt dokázal v svém kritickém díle, že dovede myslit srdcem a i cítit rozumem, že není ani suchý racionalista, ani sentimentální snílek, ale také žádný byronský romantický rozpolcenec. Dovedl s rozkoší a plným smyslovým oddáním vychutnávat krásu uměleckého díla, ale nikdy se nedal zaslepit citem a požitkem na újmu rozumového poznání. Věděl, co a jak a proč cítí; a svůj požitek a názor dovedl také plně, přesvědčivě a správně zaznamenat a vyložit. Kořeny jeho estetické theorie

tkvějí v tradici minulých století, její plody uzrály teprve dlouho po jeho smrti. Výstřelky impresionismu, který se hlásí k Hazlittovi jako k svému předchůdci a učiteli, nejsou v jeho odkazu, ani jím nejsou zaviněny. Hazlitt viděl přesně hranici mezi kritikou dogmatickou a impresionistickou a nikdy neupadl do bludiště klasicistických pouček a předpisů, ani se nedal zlákat bludičkou estétského hedonismu. V tom je jeho originálnost i síla. Zmocňuje se osobnosti a díla posuzovaného autora se suverénní jistotou, proniká k samému jádru daného problému s intuitivní jasnozřivostí, jeho rozbor psychologie básníků nebo jejich postav se může měřit s mnohou moderní studií psychoanalytickou co do znalosti tajných záhybů a propastí lidské duše, do literárních polemik zasahuje „jako obr do bitvy trpaslíků“ s jasnou logikou důkazu a břitkou vervou ostříleného bojovníka, poesii prožívá tak intenzivně, jako by byl sám na místě hrdinů nebo hrdinek, o nichž čte nebo které sleduje na jevišti. Není však jen mistrem psychologie a okouzleným čtenářem; je i umělcem výrazu, nejlepším stylistou v anglické próze doby romantické. V souhrnu těchto nesporných předností zaničují vady a nedostatky jeho povahy, vzdělání a nadání jako skvrny na slunci. Víme o nich, můžeme je přesně popsat nebo je, chcete-li, přiměřeně zvětšit čočkou dalekohledu, ale záře a tepla slunečního proto neubude.